

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

Quaestio 42. De sortilegis & diuinatoribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

mat. non sentiat verum esse quod dicit, at tamen dicendo blasphemado induit personam sententis re habere, ut dicitur: cum per actum exteriorum in fidelitatis iudicium ostendat, propterea quadam blasphemie iudicium fidei iurisdictioni subijcitur, ut intelligant an blasphemus quandoque ita sentiant ut dicitur. Qualiter autem procedendum sit contra blasphemos diligenter & accurate prescribit in hac questione Emericus: omnis tamen nominatum recensere penas blasphemis imponi solitas, quas nos hic breuiter adiungemus.

Blasphemi olim veteri lege pena mortis puniebantur, nam Levitici c. 24. ita scriptum est. Qui blasphemauerit nomen Domini, morte morietur. Lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi, sicut ille cuius siue peregrinus fuerit.

Iure ite civili Blasphemi pena mortis puniuntur autem. vi non luxurie. contra naturam s. prater eas q. pena tunc locum habet, cum quis ex consuetudine et incorrigibilitate Deum blasphematus, ut C. inus, Baldus et Salicetus adnotarunt, in l. 2. c. de reb. credi. & Al. x. d. der. cost. 2. 33. incip. P. detatis his. li. 6. pro quo facit decisio de p. h. m. 508. incip. Quertur de pena.

In Hispania iure regio Partiarum varie puniuntur blasphemus, sicut constat ex partia 7. in. 2. 8. quo loquitur Rex Alfonso d. ligetiss. penas aduersus blasphemos diffixit, atq. constituit. At in singulis quoq. ciuitatibus bene constituitis, p. statuta municipalia conscripserunt sicut contra blasphemos. nec vlla fuit in qua leges tam immanes & barbaras, q. non putarentur grauius peccati eos, qui contra sua iura blasphemaret.

Iure Pontificio blasphemus, punitur etiam publica coercetur, & si fuerit blasphemus laicus, iudici seculari iniungitur ut eum puniat pena pecuniaria, c. 2. de Maledictis. At quia pena dicti c. 2. de Maledictis, laicos tantum non clericos comprehendebat, secundum Ioan. n. m. And. & Panormitanum ibidem, propterea in Concilio Laterano. sub Iulio II. cepto, & sub Leone X. confirmato sessi. 9. in bulla incip. supernae dispositionis. s. Ad abolenda. varias penas statuit Ecclesia contra blasphemos tam clericos, quam laicos. & Julius ite Papa III. seuerum edictum rescriptum contra blasphemos anno Domini MDLIII. cuius initium est: tu multus d. prauatis. Et postremo Pius v. Pot. Max. in bulla incip. Cu primu Apostolatus officiu. plene etiam cauit de penis tam laicorum quam clericorum blasphemantium, quae omnia breuitatis gratia omitto.

Ceterum in his prouincijs ubi per Inquisitores blasphemus hereticus puniuntur, his penis plebs solent ut Simancas & Joannes Roias testantur praecipue locis, nam si blasphemus sit atrox, & blasphemus sit plebeus, infami mitra conspicuis alligata lingua, & sine pallio in publicum ducitur spectaculo, flagellatus eadur, et in exilium mittitur, quod si nobilis sit & honestior, sine mitra producitur: in monasterium ad certum tempus truditur: pecuniariam multam soluit: ob suspensionem ab iurare quandoque coellitur. In leuioribus blasphemis mitius agitur Inquisitores arbitrio, sed haec pena imponi solet. nam Inquisitores blasphemum damnant, ut aliquo die festo dem sacra peraguntur, sicut capite nudo, sine pallio, sine calcibus nudis pedibus, chorda succinctus, & ce reu ardentem manu gerat. tadem absolutis sacris le-

gitur sententia, qua illi saepe indicantur ieiunia, & pecuniaria pena.

Adorantes autem Machometum, &c. non excusantur in foro interiori a peccato. Et ratio huius sententiae esse potest illa, quia mox subdit auctor. quoniam metus mortis pro fidei defensione & confessione non est metus cadens in virum constantem.

An autem qui metu vel alia causa committit exterius aliquid haereticum, vel apostaticum, sed tamen fide interiori retinet, si excommunicatus, aut alias censuras incurrat, quaesitum est a multis: Et Caieta nus. 2. 2. q. 94. art. 1. incurrere asserit. contra sententiam Archid. c. 1. de su. trimi. & fide cath. li. 6. in si. verbo, negare. Syluester in summa verbo, haereticus. 1. q. 6. nu. 9. T. abiectionis verbo, Apostasia. §. 3. n. 6. & verbo, haereticus. §. 2. nu. 3. Rosella verbo, haereticus. §. Si vero hoc f. i. v. o. §. seq.

Et quantum in foro conscientiae excommunicatus non sit, secus autem indicatur in foro exteriori, & proinde qui talia facta committit, & Ecclesia reconciliatur per indices ecclesiasticos, et a censuris absolutus, nec excusatur in foro exteriori ab idolatria, &c. Idem reperit Emericus paulo post q. 49. n. 9. cuius sententiam oppugnare videntur quae scriptus supra pa. 1. super q. 9. §. Sed iam alterum ubi eos non esse haereticos diximus, qui metu mortis aliquid haereticum dixerunt vel fecerunt.

Sed haec Emerici sententia vera videtur de iuris (ut ait) rigore, nonnullis concurrentibus, videlicet, ut qui fidem metu moris abnegat, probe causam fidei intelligat: peritus sit: ut Theologus, Monachus, Episcopus, & similes personae conspicuae, quibus eam praedicare quasi ex officio incumbat. Rursus ut eam abnegent, ubi facile periculum euadere poterat: aut ubi maxime ea prosteri tegebantur: diuini spe in tali apostasia perdurant, nec statim iussa opportunitate reuertuntur, & Ecclesiae reconciliari deponunt. sine quando non ipsi se ipsos prodiderunt, sed aliorum testimonio legitime conuincuntur, nec metum probant, nec alia, quae ad sui excusationem adducunt.

Et iuxta haec intelligenda & moderanda censentur, quae tradit Albertinus de agrosen. assertio. q. 8. nu. 11. & q. 30. nu. 3. & 12. & Simancas de catho. inst. tit. 3. 2. de idolatria. nu. 7. docentes ex factis haereticis, qualis est adoratio idolorum, vel Machometis, statim habendum esse, id facientem haereticum.

Q V A E S T I O XLII.

De Sortilegis & Diuinatoribus.

S V M M A R I V M.

- 1 Diuinatorum ac Sortilegorum duplex genus.
- 2 Sortilegi & diuinatores meri, qui sunt
- 3 Sortilegi haeretici inquisitorum iudicio subiecti.
- 4 Deprehensi fecisse haereticalia, ut haeretici sunt habendi.
- 5 Sortilegis, vel diuinationes manifeste sapientia haereticum.
- 6 Suspecti tantum iuxta qualitate suspicionis ab iurare debent.
- 7 In dubio, an sortilegia sapiant haeresim, quae faciendum.

Quadragesima secunda questio est: Sortilegi & diuinatores an haeretici, vel suspecti de haereticis sunt habendur? Inquisitores haereticorum iudici.

Qui metu mortis haereticus dicitur, vel facit, quandoque ab haereticis non excusatur.

Handwritten notes in the right margin, including 'Handwritten notes' and 'p. 10. l. 1. c. 2. de agrosen. et de q. 9. §. 3. n. 6. & verbo, haereticus. §. 2. nu. 3. Rosella verbo, haereticus. §. Si vero hoc f. i. v. o. §. seq.'

dicio sint subiecti?
 Ad hanc respondentis, quod duo sunt hic videnda secundum quod in questione duo sunt quaesita. Primum est, an diuinatores & sortilegi Inquisitoris haereticorum iudicio sunt subiecti. Secundum, positum quod sic, an sicut haeretici, vel ut suspecti de haeresi sunt habendi.

1. Quantum ad primum considerandum, quod sicut in proxima questione distinctum est de blasphemis, sic & hic distinguendum est de diuinatoribus & sortilegis, scilicet quod diuinatores & sortilegi sunt in duplici genere.

2. Quidam sunt sortilegi & diuinatores meri, sicut sunt qui agunt mere ex arte chymantia, qui ex manus lineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis: vel qui ex aequalitate vel inaequalitate festularum aliquid praesens, sed tamen absolum ab eis iudicat tamen diuinando, & consimiles: isti cadunt in tit. de sortilegiis & diuinationibus. & de istis non se habet intrinsece Inquisitor per frequenter allegatum c. Accusatus. Et de his loquitur c. Ex tuarum, extra de sortilegiis ubi dicitur, quod Vlricus presbyter cum quodam infamum, hoc est, diuinatore (dicit glossa) ad secretum locum prexit, non ea intentione ut demonem inuocaret, quasi dicat, quia hoc fuisset haereticum: sed ut cum inspectione astrolabij furtum quoddam inueniret, quasi dicat, quod est mere diuinatio, vel sortilegium.

3. Quidam autem alij sunt sortilegi & diuinatores non meri, sed ad haereses contracti, ut sunt demonibus honorem latrae vel dulcia impendent, puerum rebaptizantes, vel similia facientes: & hoc pro diuinando futura seu cordis intima penetrando: quae quidem sapiunt haeresim manifeste. Et tales sortilegi & diuinatores Inquisitoris iudicio non euadunt, sed haereticorum legibus puniuntur, per allegatum c. Accusatus.

4. Quantum ad secundum considerandum est quod huiusmodi sortilegi & diuinatores, qui in suis sortilegijs & diuinationibus faciunt & admittunt aliqua, quae sapiunt haeresim manifeste: si isti tales reprehendantur vel confessione propria: vel testium productione legitima: vel facti euidentia (quibus modis iuxta gl. in c. Ad abeledam, §. praesenti, & verbo, deprehensus, quis proprie dicitur deprehensus) fecerit sortilegia, vel diuinationes, in quibus admittetur aliqua, quae sapiunt haeresim manifeste.

5. Vt potest imaginem baptizasse: vel puerum rebaptizasse: vel factum oleo sacro in unxisse: vel caput defuncti subsumgasse, & his similia: tales ut haeretici sunt habendi, sic quod si uoluerint penitere, & abiurare huiusmodi, quae sapiunt haeresim manifeste, & satisfactionem cognitam exhibere, sunt per iudices fidei ad misericordiam admittendi: aliam si non uerint ut haeretici impenitentes tradendi sunt curiae seculari, animaduersione debita puniendi: iuxta alleg. c. Ad abolendam, §. praesenti, non quod sortilegi vel diuinatores, qui huiusmodi haeretica in talibus sortilegijs & diuinationibus admittentes, dicuntur sortilegi haereticales.

6. Si autem clare non deprehendantur incidisse in huiusmodi sortilegia seu diuinationes sapientes haeresim manifeste, ut potest, quia nec fatetur,

Meri sortilegi & diuinatores qui ut.

seu indicant.

Sortilegi & diuinatores quando haeretici.

Sortilegia vel diuinationes sapiunt haeresim manifestam.

A nec conuincuntur, sed sunt indicia: tunc de indicij est videndum. Quia si sunt talia, quae inducunt suspicionem uehementem, debet abiurare huiusmodi, cum sapiat haeresim manifeste, tamen suspecti de haeresi uehementer. Si autem sunt leuia, & facit leuem praesumptionem, debet abiurare tanquam suspecti leuiter: iuxta c. Accusatus, in pri. de haer. li. 6.

Si autem nec apparent clare indicia, sed tantum probatur clare infamia, tunc talibus est purgatio canonica iudicanda, iuxta c. Inter sollicitudines, extra de purg. cano.

7. In casu quo non appareat, quae illa, quae admittuntur in sortilegijs, vel diuinationibus, sapiunt haeresim manifeste: sed sit dubium an talia admixta haeresim sapiant: ut potest si ad orientem se conuertant aliqua uerba iniurata, & non intelligibilia proferant, vel similia: tunc de his non se habet intrinsece Inquisitor: sed debet tales demittere suis iudicibus puniendos, iuxta notata per Archid. & Ioan. And. & Ioan. Monachum super alleg. c. Accusatus, §. sane, & verbo, manifeste.

COMMENT. I X V I I.

Nulla est fere hodie frequentior disputatio quam quae de Sortilegijs & Diuinationibus suscipitur, ob uanas & inanium hominum superstitiones, & opinioniones, qui ut desiderijs suis impie satisficiant, non uenerunt grauissima haec delicta, & quae lex Dei acriter detestatur, & punit, perpetrare.

Et autem late patens tractatio, quae breui oratione concludi nequit fontes tamen unde copiose fertur, indicabo, inde auctore lumine interpretatioms, ubi opus fuerit, illustrabo.

Ergo praeter eas, quae ab Eymérico hac questione sequenti de sortilegijs traduntur, late de eadem re differit Grilladus integro tractatu de sortilegijs. Zanobius tract. de haer. c. 22. & ibi copiose Compegius. Speculator & ibi Ioan. And. in tit. de Sortilegijs. Reper. Inquisit. verbo, Sortilegia. & verbo, Diuinatores. Tabie. in summa verbo, Sor. Siluest. verbo, Diuination. verbo, Maleficium. & verbo, Superstitio. Simancas de cath. in sit. tit. 62. de Sortilegijs et ti. 63. de superstitionibus. Albertinus tit. 8. de agnos. asserq. 1. n. 3. et seq. Alfonsus. li. 1. de iusta her. pun. c. 13. c. 12. S. I. hom. 2. 2. q. 95. Bernardinus Diaz in pract. crimin. c. 160. & 101. Albertus Pighius li. 8. de libero hominis arbit. c. 4. Lotarius in opere iudiciali, verbo, Diuinationes. Squillacensis tract. de fide catho. c. 1. & multis seq. Bernardus Comensis in Lucerna Inquisit. verbo, Sortilegi. Iam Decretorum Ecclesiasticorum collectores copiosissime etiam de hac re egerunt colligentes ex probatis Concilijs & sanctis Patribus quaecunque aduersus hac hominum monstra sancita sunt. Gratianus 24. q. 5. per totum. & 26. q. 7. c. non licet. c. si quis. c. admovent. & c. non obseruatis. et illis locis latissime Archid. Turrece. & ceteri interpreses.

Iuo in suo Decreto par. 11. quae tota est de auguribus, incantatoribus, sortilegis, & penis eorum. Burchardus toto li. 10. decretorum. Canonista in Rub. & tit. de sortilegijs. Iuris civilis interpres in Rub. & tit. c. de malef. & mathem. Iude in lit. apud Laborem. §. si quis astrologus. ff. de iniurijs. & alibi multis locis, cum Theologorum aliarum artium professores. Sicut

gendi glo. & Doct. in dicto cap. accusatus. S. sanè. A
verbo, manifeste. de haret. lib. 6.

COMMENT. XLIII.

De inuocantibus Dæmones.

S V M M A R I V M.

- 1 Inuocatores demonum in triplici sunt differen.
- 2 Quidam latræ cultum eis impendunt in suis inuocationibus.
- 3 Quidam vero dulgæ, & qui sint isti.
- 4 Alij tertio quodam modo illos inuocant.
- 5 Inuocantes dæmones cum cultu latræ, ut heretici haberi puniriq; debent.
- 6 Futura ab ariolis, et dæmonib; inquirere illicitū.
- 7 Dæmonū inuocatio cōiuncta hēt apostasiā a fide.
- 8 Canonistarū sententiā de inuocantibus dæmones.
- 9 Extrauagans Ioannis xxij. edita contra tales.
- 10 Declaratio verborum Glo. Ioan. And. & Ioan. Monachi.
- 11 Dæmoni exhibentes honorem duliæ, censendi sunt heretici.
- 12 Dulgæ honor aliquando propter sanctitatem.
- 13 Aliquando propter potestatem ac iurisdictionem exhibetur.
- 14 De inuocatoribus tertij generis quid sentiendū.

Vadragessimatertia questio est: Dæmones inuocantes, an tanquam fortilegi vel tanquam heretici seu suspecti de heresi sint habeandi sic, quod Inquisitores hereticorum iudicio sunt subiecti?

Ad hanc respondemus, quod secundum varietatem modi inuocandi sumitur & varietas questionis huiusmodi respondendi.

1 Inuocantes namque dæmones, quantum ad modum, tripartite variatur, ut apparet in libro, qui Salomoni inscribitur, qui tabula Salomonis intitulatur: sup quo iurant dæmones aduocati de dicenda veritate, sicut nos Christiani sup quatuor Dei Euangelia, & iudæi super legē Dei q̄ dedit Moysi: in quo libro potestas Luciferi & aliorū dæmonū mendaciter est inserta: & orationes nefariæ a dæmonibus reuelatæ Luciferi, & alijs dæmonibus exhibēda. Apparet etiam in libro, qui Honorio necromantico inscribitur: qui Thesaurus necromantiæ a necromanticis appellatur. Quos quidem libros a necromanticis p me captis auulsi, & legi, & publice tradidi cōburēdos. Apparet et de facto in diuersorū inuocatorum dæmonum cōfessionib; & alijs Inquisitionis gestis per me, & alios Inquisitores heretice præiuratis.

2 In prædictis enim & alijs nonnullis libris & Inquisitoribus apparet, quod quidam dæmones inuocantes, manifeste exhibent honorem latræ dæmonibus inuocatis: utpote eis sacrificando: adorando orationes execrabiles effundendo: se dæmonibus deuouendo: obedientiam promittendo: aliqd se facturū pro dæmonibus afferendo: p talē dæmonē iurando: p nomē alicuius superioris dæmonis istū quem inuocant adiurando: laudes dæmonū vel cantus in eius reuerentiā promēdo: genuaflectendo: prostationes faciendo: castitate pro dæmonis reuerentiā, vel monito obseruando: ieiunando: vel carnē suam alias macerando: vestib; nigris

vel albis pro dæmonis reuerentiā, & artis moribus inducendo: p characteres & signa, & ignota nomina obsecrando: luminaria accedendo: thurificando: de ambra, ligno aloes, & similibus aromaticis f̄ subfumigando: aues, vel animalia alia immolando: sanguinem propriū ex se emittere: purgando: aues vel animalia, seu eorum partes cōburendo: sal in ignē mittendo: holocaustum de quouis faciendo. Oīa n. prædicta, & quam plura alia nefaria in prædictis inueniuntur a dæmonibus cōsulata & cōcupita: in quibus omnib; & quolibet prædictorum honor latræ, si prædicta bene cōsiderentur, dæmonibus exhibet. Si n. bene antiquæ & nouæ legis sacrificia Deo exhibita cōtemplentur, illico inueniuntur, q̄ supradicta nō dæmonibus, sed Deo sunt solūmodo tanquam vera sacrificia exhibēda. Ecce primus modus dæmones inuocandi, vel aduocandi. Et isto modo sacerdotes Baal ipsum inuocabant; sanguinem proprium & animalia offerendo: vt legitur 4. Reg. 18. cap.

3 Quidam aut dæmones inuocantes, exhibent dæmonibus inuocatis nō honorem latræ, sed dulgiæ: ut pote nomina dæmoniorū inter noīa spirituum Beatorū, vel sanctorū in suis quibusdā nefarijs orationib; miscēdo, mediatores in illis orationibus a Deo exaudiendis ponendo: cereos accedendo: Deum per eorū nomina vel merita obsecrādo. Hec n. prædicta & multa alia execrabilia in prædictis libris inueniuntur cōscripta: f̄ in quibus honor dulgiæ dæmonibus exhibetur. Si n. modus Sacerdotum exorandi ab Ecclesia institutus diligentius cōtemplatur, videbitur q̄ prædicta non sunt dæmonibus, sed sanctis & Beatis spiritibus exhibēda. Ecce secundus modus dæmones inuocandi. Et isto modo Sarraceni inuocant Machometum tanquā Dei sanctum, & nonnulli Begardi fratres Petrum Ioannem, & alios per Ecclesiam condemnatos.

4 Quidam aut dæmones inuocantes, quædam faciunt inuocādo, in quib; non apparet clare, quod honorē nec latræ nec dulgiæ exhibeat dæmonibus inuocatis: ut circulum in terra describendo; puerū in circulo ponendo: speculum, ensem, am phorā, vel g aliud corpus periuūm f̄ corā puero statuedo; ipso necromantico librum tenēte, ac legēte; dæmonē inuocāte, & similia multa, vt prædicta ars, & talium multorum confessio satis docet. Ecce tertius modus dæmones inuocandi. Et isto modo Saul p Pythonissam, spiritū Pythonicum inuocauit in quā inuocatione nullus honor legit̄ inuenisse, nec dulgiæ nec latræ, vt legit̄ 1. Reg. 26.

5 Patet ergo quod dæmones inuocantes tripartiter variatur. His suppositis ac præmissis, tres ponuntur casus, seu conclusiones secundū quod tripliciter distinguuntur dæmones inuocantes. 1 Primus casus seu cōclusio est: quod si dæmones inuocantes exhibent dæmonibus inuocatis honorem latræ quoquomodo, & de hoc clare sint cōuicti iudicialiter, vel confessi: tales non vt heretici, sed vt heretici iudicio Ecclesie sunt habeandi, & per consequens si resipiscant, hæresi primitus abiurata sunt ut pœnitentes heretici perpetuo immuradi. Si autem noluerint desistere, vel si dixerint se velle desistere, & pœnitere, tamen noluerint

tal. clauicula

primus modus inuocandi dæmones per honorem latræ.